

MARCIN LECH

WZMOCNIENIE PRZEJRZYSTOŚCI I PRZEWIDYWALNOŚCI
W LEGISLACJI DLA STABILNEGO PROWADZENIA
DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ
W CHIŃSKIEJ REPUBLICE LUDOWEJ

Uwagi wstępne

Analiza prawna prezentowanego zagadnienia jest możliwa dzięki poznaniu Chińskiej Republiki Ludowej przez pryzmat tradycji i kompleksowemu spojrzeniu na ten wielki i jednocześnie niezwykły kraj. Współczesne Chiny przechodzą skomplikowany proces reform i modernizacji. Wielu ekspertów, analityków i naukowców jest zdania, że za około dwadzieścia lat USA przestaną być przodującym mocarstwem światowym. Tę rolę mogą przejąć właśnie Chiny. Niespotykany w świecie skok ku nowoczesności, zwłaszcza w dziedzinie legislacji, rozpoczął się ponad trzydzieści lat temu. Od tego czasu także datuje się roczny przyrost gospodarczy w wysokości 10%. Mianowicie od roku 1979 można analizować podstawy tworzenia chińskiego systemu prawnego. Chiny otworzyły się wówczas dla zagranicznych inwestorów. Wcześniej kraj ten korzystał z prawa w bardzo ograniczonym zakresie. Chiny nadrabiają bardzo szybko dystans dzielący ten kraj od nowoczesnej rozwiniętej gospodarki. Uwidacznia się to w nowatorskich rozwiązaniach prawnych. Kwestie te dotyczą głównie prawa gospodarczego publicznego i prywatnego. W tym zakresie chiński ustawodawca sięgnął do światowej regulacji prawa amerykańskiego (np. prawo spółek, papiery wartościowe, prawo bankowe) oraz prawa europejskiego (prawo cywilne). Świadczy to o niezwykle dużej aktywności legislacyjnej w Chinach. Wspomniane nowatorskie rozwiązania prawne pozwolą Państwu Środka wykreować w świecie wizję systemu prawa gospodarczego o dużym znaczeniu zaawansowanej techniki legislacyjnej. W tym aspekcie istotną rolę będą odgrywać klauzule generalne w gospodarce centralnie planowanej. Wobec powyższego współczesna praktyka prawa gospodarczego w Chinach zmierza więc ku przejrzystości i przewidywalności w legislacji w oparciu o stabilny system prawny. Odbywa się to z poszanowaniem rządów prawa i stanowi istotę oraz gwarancję dla spójnego i efektywnego prowadzenia

działalności gospodarczej w nowoczesnym świecie. Służą temu regularne konsultacje pośród tzw. „wytrawnych graczy” na scenie gospodarczej jednej z największych gospodarek świata, jaką stanowią obecnie Chiny. Istotne zmiany w globalnej gospodarce są także impulsem dla wielu firm, aby, używając terminu ekonomicznego, *in long run* planować swój rozwój. Może się to jednak odbywać wyłącznie w oparciu o stabilny i przejrzysty system prawa, zwłaszcza handlowego, Chin, a także prawa handlowego krajów, z którymi prowadzą współpracę gospodarczą, w oparciu oczywiście o nadrzędne standardy prawa międzynarodowego handlowego, na przykład stosując się do konwencji międzynarodowych UNCITRAL oraz wytycznych Międzynarodowego Funduszu Walutowego i respektując je¹.

Dlatego też współcześnie pojmowane wzmocnienie przejrzystości i przewidywalności w legislacji dla stabilnego prowadzenia działalności gospodarczej w Chińskiej Republice Ludowej ma charakter niezwykle złożony, a tym samym kompleksowy. W związku z tym skoncentrowałem się na omówieniu trzech wybranych zagadnień prawa chińskiego związanego z prowadzeniem działalności gospodarczej w tym kraju. Przejrzystość i przewidywalność w legislacji wpływa skutecznie na stabilne prowadzenie działalności gospodarczej w Chińskiej Republice Ludowej oraz pomiędzy Chinami i wieloma krajami zainteresowanymi współpracą gospodarczą z tym gigantem światowej gospodarki. Do rozważanych zagadnień należą: stosunki handlowe Unia Europejska – Chiny, prawo ChRL dotyczące przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym oraz współczesne prawo arbitrażu ChRL.

Relacje handlowe Unia Europejska – Chiny

Przez ostatnie trzydzieści lat przedsiębiorstwa europejskie zaczęły przejawiać nieślabnące do dzisiaj duże zainteresowanie Chinami jako obszarem lokowania swoich inwestycji. Ten proces doprowadził do stworzenia milionów miejsc pracy, a także transferu technologii w oparciu o określone reguły prawne. Przede wszystkim są to reguły prawa międzynarodowego handlowego i europejskiego prawa wspólnotowego, które nabrały znaczenia zwłaszcza po rozszerzeniu Unii Europejskiej, bazując na procesie koordynacji europejskiej publicznej polityki integracji, na przykład poprzez transfer prawa patentowego². Jak podaje Światowa Organizacja Własno-

¹ UNCITRAL (United National International Trade Law Branch) – agenda ONZ, Departament Prawa Międzynarodowego Handlowego, który ma swoją siedzibę w biurach ONZ w Wiedniu; *International Monetary Fund, July 2011*, „Country Report No. 11/192 People’s Republic of China 2011, Article IV of Consultation”; *International Finance Corporation, Doing Business – Measuring Business Regulations, International Financial Corporation*, <http://www.doingbusiness.org/economyrankings/>; <http://www.imf.org> [2.07.2012].

² M. Lech, *Patent w prawie europejskim wspólnotowym i w prawie międzynarodowym handlowym – wybrane zagadnienia*, [w:] *Prawo międzynarodowe. Księga pamiątkowa Profesor Renaty Szufarskiej*, red. J. Menkes,

ści Intelektualnej, obecnie Chiny należą do najaktywniejszych krajów, jeśli chodzi o zgłoszenia patentów. Poprzez kreowanie bardziej przejrzystych reguł prawa podatkowego inwestycje zagraniczne mogą być realizowane w pełni. Wprowadzono także tzw. *green technologies* oraz przepisy prawne związane z ochroną środowiska naturalnego, które są obecnie ujęte niemalże w każdej umowie międzynarodowej, dotyczącej handlu międzynarodowego. Nastąpiła jednak wzmożona aktywność korporacji transnarodowych i ich wpływ na współczesne stosunki międzynarodowe w dobie procesu globalizacji³, a także szeroko rozumiana wymiana handlowa dotycząca wielu dóbr i usług. Dlatego też wiele firm na poziomie narodowym i międzynarodowym, zwłaszcza europejskich, zaczęło mieć wpływ na plany gospodarcze oraz odgrywać istotną rolę w tendencjach rozwojowych Chin. Poza tym wielu tendencji rozwojowych firmy europejskie kontynuują swoją strategię, aby być aktywnym partnerem gospodarczym na rynku chińskim. Jednocześnie równolegle podążają w kierunku wzajemnej implementacji prawa wewnętrznego określonych państw członkowskich Unii Europejskiej wobec standardów prawa ChRL. Wynika to między innymi z faktu, że odkąd Chiny stały się globalnie zintegrowanym gospodarczo krajem, Izba Gospodarcza Unii Europejskiej (European Chamber of Commerce) poparła bardzo silnie Europę i Chiny we wszystkich kierunkach strategii protekcjonizmu oraz przedstawiła wiele wytycznych i idei dotyczących wzajemnego otwarcia rynków w kierunku osiągania obopólnych korzyści związanych z wymianą gospodarczą⁴.

Obecnie działania Europejskiej Izby Gospodarczej w Chinach koncentrują się na trzech kierunkach działalności. Pierwszy stanowi bilateralny rozwój biznesu pomiędzy Chinami i Unią Europejską. Odbywa się to w ramach grup roboczych przedstawicieli Chin i Unii, którzy spotykają się regularnie i omawiają kwestie związane z transparentną wymianą handlową oraz transferem inwestycji bezpośrednich. Drugi kierunek działalności dotyczy współpracy i konsultacji wzajemnych na międzynarodowym poziomie dyplomatycznym pomiędzy Unią a rządami państw członkowskich. Trzeci kierunek stanowią konsultacje biznesowe pomiędzy rządem

Warszawa 2007, s. 375-398; M. Lech, *European Public Policy Making: Internal and External Dimensions of the Integration Theory in Relation to the enlargement of the European Union*, „Gdańskie Studia Międzynarodowe”, red. M. Malinowski, vol. 6, nr 1-2, Gdańsk 2008, s. 43-69; <http://www.uncitral.org> [3.07.2012].

³ M. Lech, *Zdolność oddziaływania korporacji transnarodowych na współczesne stosunki międzynarodowe w dobie procesu globalizacji*, [w:] *Korporacje transnarodowe, jeden temat, różne spojrzenia*, red. J. Menkes, T. Gardocka, Warszawa 2010, s. 211-232.

⁴ *European Union Chamber of Commerce in China May 2011*, „European Business in China Survey” 2011; *China's Wen promises fair play for foreign investors*, 13th September 2010, Reuters, za: <http://www.reuters.com/article/2010/09/13/china-investment-2wen-idUSTOE68CO8620100913> [9.07.2012]; *European Chamber of Commerce in China*, kwiecień 2011 oraz *Public Procurement in China*, maj 2011; J. Duchett, *Bureaucrats in Business, Chinese Style: The Lessons of Market Reform and State Entrepreneurialism in the People's Republic of China*, „World Development”, vol. 29, 2001, no. 1, s. 23-37.

Chin i przedstawicielami biznesu, by kształtować wzajemną przejrzystość oraz przewidywalność w realizowaniu inwestycji zagranicznych.

Pomimo wielu obiecujących tendencji, przejrzystych reguł prawnych, przewidywalnej legislacji oraz permanentnie wzrastającej wymiany handlowej pomiędzy Chinami i krajami Unii Europejskiej istnieje ewidentny brak kompleksowego uregulowania prawnego w postaci traktatu międzynarodowego. W tym akcie prawnym powinny znaleźć się wszelkie uregulowania prawne w postaci przejrzystych przepisów, dotyczące prowadzenia międzynarodowych transakcji handlowych, regulacji, dzięki którym możliwa byłaby ich skuteczna implementacja. Ten dokument prawny powinien mieć charakter uniwersalny i jasno precyzować przede wszystkim wytyczne dotyczące prowadzenia współpracy handlowej pomiędzy Chinami i państwami członkowskimi Unii Europejskiej. Nowy traktat powinien uwzględniać nie tylko reguły ogólnego prawa międzynarodowego, zwłaszcza konsekwencje ich łamania⁵, ale przede wszystkim prawa międzynarodowego handlowego, ze szczególnym wskazaniem na wytyczne UNCITRAL i Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz postanowienia traktatu z Lizbony w tej materii. W traktacie tym należałoby także wziąć pod uwagę standardy prawa cywilnego i handlowego państw członkowskich Unii Europejskiej, w tym Polski, związane z prowadzeniem działalności gospodarczej⁶. Nasz kraj jest coraz bardziej aktywny na rynku chińskim, ponieważ coraz większa liczba polskich przedsiębiorców jest zainteresowana inwestycjami w Chinach.

Pomimo wielu wytycznych i głównych aktów prawnych regulujących podejmowanie działalności gospodarczej w Państwie Środka istnieje nadal wiele niecisłych reguł prawnych bądź w ogóle brak takich reguł, co powoduje długi okres oczekiwania na dostęp do chińskiego rynku. Owe niecisłe reguły prawne oraz liczne regulacje prawne dyskryminują zagraniczne firmy, także te spoza Unii Europejskiej, a proces implementacji określonych reguł prawnych i wielu regulacji, jeśli do takiego dochodzi, trwa niezwykle długo, a zatem utrudnia prowadzenie działalności gospodarczej. Wobec powyższego Europejska Izba Gospodarcza istniejąca w Chinach nie poszukuje tzw. ochrony preferencyjnej dla europejskich firm, ale po prostu możliwości dla europejskiego biznesu, by był chroniony w Chinach według reguł i zasad zgodnych z ochroną państwa przedsiębiorstwa inwestującego za granicą⁷.

⁵ M. Lech, *International liability for injurious consequences arising out of acts not prohibited by international law*, „Gdańskie Studia Międzynarodowe”, red. A. Gąsiorowski, vol. 7, nr 1–2, Gdańsk 2009, s. 20-34.

⁶ M. Lech, *Selected issues concerning of conducting of business activity under the Polish Company Law*, „Lima Arbitration” 2008/2009, no. 3, s. 303-320; <http://www.fmprc.gov.cn/eng/zxxx/t835348.htm> [7.07.2012].

⁷ *European Business in China Position Paper 2011/2012*, s. 5-7; Y. Luo, *Guanxi and Performance of Foreign-invested Enterprises in China: An Empirical Inquiry*, „Management International Review”, vol. 37, 1997, no. 1, s. 51-70.

Europejska Izba Gospodarcza w porozumieniu z wieloma chińskimi urzędami centralnymi, zwłaszcza na poziomie ministerstw, ma liczne osiągnięcia w kwestii dotyczącej przejrzystości regul prawnych dotyczących inwestowania europejskich firm w Chinach. W roku 2009 ponad trzysta dziedzin prawa oraz różnych regulacji zostało rozpatrzonych w formie projektów (*draft laws and draft regulations*) i przedstawionych do publicznej konsultacji. Te konsultacje umożliwiły wprowadzenie efektywnego mechanizmu dla przemysłu, zwłaszcza poprzez *know-how legal regulations*. W efekcie osiągnięto większą przejrzystość regul prawnych dla przedsiębiorców z Chin i Unii Europejskiej, co miało pozytywny wpływ na prowadzenie bilateralnej współpracy gospodarczej. W trakcie roku 2009 i pierwszych miesięcy roku 2010 Europejska Izba Gospodarcza z Chin doprowadziła do kompleksowego skomentowania 73 projektów i wielu regulacji (*draft laws and regulations*)⁸. Od tamtego czasu istnieje duże zaangażowanie przedstawicieli izby w konstruktywny dialog pomiędzy wieloma stronami w kierunku wzmocnienia przejrzystości w legislacji w chińskim środowisku biznesowym. Współcześnie poprzez publiczne konsultacje istnieje niewiele obszarów, w których kwestie dotyczące regul inwestowania, zwłaszcza w przemyśle, są niemożliwe.

Wobec powyższego, w oparciu o poszanowanie zasady rządów prawa, Europejska Izba Gospodarcza funkcjonująca w Chinach przygotowała wytyczne oraz określone rekomendacje dla organów europejskich kształtujących politykę gospodarczą wobec Chin oraz dla organów władzy państwowej poszczególnych państw członkowskich Unii Europejskiej. Sformułowane zostały dwie rekomendacje w postaci postulatów⁹.

Pierwszy dotyczy wspomnianego wyżej ustanowienia spójnego, przejrzystego międzynarodowego traktatu inwestycyjnego Unia Europejska – Chiny. Wiosną 2010 roku przedstawiono opcje dotyczące wzmocnienia bilateralnych relacji pomiędzy Chinami i Unią Europejską w dziedzinie inwestycji zagranicznych. Zgodnie z zaleceniem Dyrektoriatu Generalnego ds. Handlu przy Komisji Europejskiej zainicjowano publiczne konsultacje na temat przyszłych relacji inwestycyjnych pomiędzy Unią Europejską i Chinami na rok 2011¹⁰. Następnie przedłużono te konsultacje na lata dalsze. Należy dodać, że w sytuacji, kiedy Europa boryka się z kryzysem oraz istotnymi zmianami wprowadzonymi przez traktat z Lizbony,

⁸ Wkład Europejskiej Izby Gospodarczej w latach 2009–2010 obejmował następującego dziedziny prawa: 1) Anti-Monopoly Law Implementation Rules, February 2009; 2) Revision of China Compulsory Certification Implementation Rules, September 2009; 3) Draft Implementing Rules on Government Procurement Law, February 2010; 4) Trademark Law, March 2010; 5) PRC Law on Protection of State Secrets, April 2010; 6) Certain Opinions on Further Improvement of Foreign Investment, April 2010; 7) Draft Rules on Management Measures for Government Procurement of Domestic Goods, June 2010.

⁹ *European Business in China Policy Paper 2011/2012*, s. 11-13.

¹⁰ *Ibidem*, s. 13.

przedstawiciele Europejskiej Izby Gospodarczej w Państwie Środka są przekonani o pewnej i dalekosiężnej współpracy pomiędzy Europą i ChRL. Pracują więc nad bardziej spójnym prawem, które będzie służyć wspieraniu inwestycji zagranicznych w Chinach i w Europie. Dlatego też w tak bardzo oczekiwanym traktacie międzynarodowym powinny znaleźć się realia inwestowania w Chinach i w Unii Europejskiej. Powinny one zawierać przejrzyste uwarunkowania prawne dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej, zwłaszcza w kwestii pokonywania barier przy inwestowaniu w wielu sektorach przemysłu. Dlatego też obecnie głównym zadaniem Europejskiej Izby Gospodarczej funkcjonującej w ChRL jest stale monitorowanie tego procesu i doprowadzenie do podpisania bardzo realistycznego traktatu bądź nawet proponowanego porozumienia, które *in long run* będzie służyć Chinom i Europie.

Drugi postulat dotyczy rozwoju skoordynowanej polityki europejskiej wobec Chin. Efektywność polityki handlowej Unii Europejskiej w Państwie Środka przez ostatnie lata była fragmentaryczna i niewłaściwie skoordynowana nie tylko przez samą Unię Europejską, ale przede wszystkim przez jej państwa członkowskie. Dlatego też Komisja Europejska w ostatnim okresie zaleciła rozwinąć zharmonizowaną politykę wobec Chin ze strony samej Unii oraz jej państw członkowskich. Decyzja ta wzmocniła przejrzystość i efektywność europejskiej interakcji w polityce wobec Chin i jednocześnie zmieniła pozycję Europy jako dotychczas słabego partnera we współpracy gospodarczej.

Prawo Chińskiej Republiki Ludowej dotyczące przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym

Pomimo wspomnianego braku spójnego traktatu międzynarodowego dotyczącego inwestycji firm zagranicznych w Chinach w relacji z Unią Europejską istnieje niezwykle przejrzyste oraz przewidywalne ogólne prawo dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej w tym kraju. Jest to chińskie prawo dotyczące przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. Jego precyzyjna struktura umożliwi wielu przedsiębiorstwom z całego świata prowadzenie działalności gospodarczej w Państwie Środka i lokowanie własnego kapitału. Ze współczesnych przepisów prawnych dotyczących prawa regulującego prowadzenie działalności gospodarczej w Chinach wynika, że własność inwestorów zagranicznych będzie chroniona i nie ulegnie nacjonalizacji. Ewentualnie możliwe jest odszkodowanie ze względu na ważny interes narodu chińskiego.

Współcześnie główne akty regulujące podejmowanie działalności gospodarczej w Chinach przez przedsiębiorców zagranicznych to: ustawa z 13 kwietnia 1988 roku – o spółdzielczych przedsiębiorstwach chińsko-zagranicznych; ustawa z 12 kwietnia

1986 roku – o przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym; ustawa z 1 lipca 1979 roku – o chińsko-zagranicznych spółkach *joint-venture*.

Prawo o przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym z 12 kwietnia 1986 roku jest skodyfikowane i składa się z dwudziestu czterech głównie jednozdaniowych artykułów, określając precyzyjnie warunki inwestowania zagranicznego kapitału w Chinach, pośrednio zachęcając inwestorów właśnie do inwestowania w Chinach. Stanowi o tym art. 1 Prawa o przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym: „W kwestii rozwoju i rozprzestrzeniania się współpracy ekonomicznej i wymiany technologicznej z krajami zagranicznymi i promowania rozwoju chińskiej narodowej gospodarki, Chińska Republika Ludowa zezwala zagranicznym przedsiębiorstwom i innym organizacjom oraz osobom prywatnym (nazywanym dalej zagranicznymi inwestorami) ustanawiać zagraniczne przedsiębiorstwa kapitałowe na terytorium Chińskiej Republiki Ludowej i chronić pełne prawa i interesy zagranicznych przedsiębiorstw kapitałowych”¹¹.

Należy pamiętać, że w związku z rosnącym zaangażowaniem kapitału zagranicznego w restrukturyzację chińskich przedsiębiorstw w marcu 2011 roku Ministerstwo Handlu wydało przepisy regulujące zasady przejęć przedsiębiorstw krajowych przez firmy zagraniczne. Prawo to ma chronić te branże i firmy, które są, w ocenie rządu, strategiczne dla chińskiej gospodarki i winny być w rękach narodowych. W ocenie zagranicznych inwestorów i ekspertów to nic innego jak znaczne ograniczenie zakresu współpracy gospodarczej¹².

Charakteryzując wybrane artykuły prawa dotyczącego przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, należy zwłaszcza zwrócić uwagę na istotę i znaczenie art. 3 Prawa o przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym, który stanowi, że „ustanowienie przedsiębiorstw o kapitale zagranicznym musi być przewodnie w relacji z rozwojem narodowej gospodarki Chin. Chiny zachęcają do ustanawiania firm z kapitałem zagranicznym, który wpływa i produkuje eksport handlu czy też jest związany z zaawansowaną technologią”¹³. Także problem inwestycji w Chinach jest jasno określony i zgodnie z art. 4 analizowanego aktu prawnego inwestycje

¹¹ <http://www.china.org.cn/english/features/investment/36754> [3.07.2012].

¹² <http://www.gochina.gov.pl/index/?id=006f52e9102a8d3be2fe5614f42ba989> [3.07.2012]. Pomimo przejrzystości wielu przepisów prawnych, dotyczących inwestycji w Chinach, ograniczenie współpracy gospodarczej może wynikać także z innych przyczyn, które wykraczają poza ramy niniejszego opracowania. Należy np. mieć na uwadze, że chińskie przedsiębiorstwa mają tendencję do ignorowania postanowień umownych w kontaktach z cudzoziemcami. Wynika to z faktu, że wiele umów zawartych przez cudzoziemców jest niewykonalnych w Chinach, gdyż umowy nie są sporządzone w języku chińskim i nie podlegają przepisom prawa chińskiego, zaś wykonanie umowy odbyć się może wyłącznie poza Chinami. Ponadto wiele umów jest nieprecyzyjnie sporządzonych, co uniemożliwia skutecznie działanie sądów. Praktyka chińskich sądów wskazuje bowiem, że są one skuteczne w egzekwowaniu prostych i przejrzystych umów.

¹³ <http://www.china.org.cn/english/features/investment/36754> [2.07.2012].

osiągnięte i inne prawa oraz interesy zagranicznych inwestorów są chronione przez chińskie prawo. Zagadnienie to ma ścisły związek ze wzrastającym znaczeniem stref ekonomicznych w Chinach, które stanowią ogromną szansę dla inwestorów zagranicznych, co jednocześnie przyspiesza integrację Państwa Środka z globalnym systemem innowacji. W praktyce jednak chodzi przede wszystkim o zachętę dla inwestorów zagranicznych do utworzenia w Chinach centrów badawczo-rozwojowych. Pośrednio do tego zagadnienia nawiązuje na przykład art. 13, który dotyczy ustanawiania przez pracowników unii organizacji handlowych: „employees of foreign capital enterprises may set up trade union organizations”¹⁴.

Na bazie Prawa o przedsiębiorstwach z kapitałem zagranicznym z 12 kwietnia 1986 roku, a także innych uregulowań prawnych sformulowano pięć porad dotyczących wyboru zintegrowanego obszaru gospodarczego w Chinach:

- 1) Chiny to ogromny kraj, więc w celu zawężenia poszukiwań eksperci radzą, by w pierwszej kolejności wybrać ten region (prowincję, miasto), który naszym zdaniem będzie odpowiedni do realizacji naszych celów biznesowych;
- 2) wiele miast w Chinach ma własne targi (wystawy) dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP). Zaletą takich imprez jest to, że pojawiają się na nich wszystkie instytucje z regionu mające ofertę dla małych i średnich firm. Informacje o nich można znaleźć bardzo łatwo w sieci, ponieważ głównym zwrotem używanym przez ich organizatorów jest SME Expo, do którego dodawane są czasem inne; innowacja, finanse, technologia itp.;
- 3) wiele miast ma również własne programy rozwoju inwestycji oparte na innowacyjności lub zaawansowanych technologiach. Warto się z tymi dokumentami zapoznać, bowiem obok celów strategicznych opisują one zasady współpracy biznesowej z zagranicznymi partnerami;
- 4) należy pamiętać, że nasze przedsięwzięcie musi mieć charakter innowacyjny lub opierać się na zaawansowanej technologii, bo tylko takie mogą liczyć na zainteresowanie Chińczyków;
- 5) decydując się na zainwestowanie w obszarze technologii, należy myśleć w perspektywie długookresowej¹⁵.

Istotne znaczenie przy podjęciu działalności gospodarczej w Chinach przez firmę z kapitałem zagranicznym ma akceptacja projektu, jaki jest planowany do realizacji przez określone przedsiębiorstwo. Projekt może zostać zarejestrowany, jeśli przedsiębiorca podejmie następujące kroki:

¹⁴ *Ibidem*; F.T. Mavondo, *The effect of relationship dimensions on interpersonal and interorganisational commitment in organizations conducting business between Australia and China*, „Journal of Business Research”, vol. 52, Issue 2, May 2001, s. 111-121.

¹⁵ <http://www.gochina.gov.pl/index/?id=006f52e9102a8d3be2fe5614f42ba989> [7.07.2012]; H. Li, K. Atuaheme-Gima, *The adaptation of agency business activity, product innovation, and performance in Chinese technology ventures*, „Strategic Management Journal”, vol. 23, 2002, s. 469-490.

- 1) przedstawi propozycje inwestycyjne właściwym władzom administracyjnym;
- 2) po przygotowaniu studium wykonalności oraz biznesplanu przedsiębiorca winien ponownie je przedstawić wskazanym wyżej organom w celu uzyskania kolejnej aprobaty. Dopiero po jej uzyskaniu przedsiębiorca może podpisać kontrakt z przedsiębiorcą chińskim lub zawrzeć umowę spółki;
- 3) przedłoży dokumenty powołujące do życia podmiot gospodarczy, takie jak umowa spółki, Departamentowi ds. Kontroli i Ratyfikacji, który po uzyskaniu zgody ze strony Ministerstwa Handlu Zagranicznego i Współpracy Gospodarczej wydaje Certyfikat Aprobata dla Przedsiębiorstw z Udziałem Zagranicznym;
- 4) przedsiębiorca przystępuje do formalnej rejestracji swojego przedsiębiorstwa w Administracji ds. Przemysłu i Handlu¹⁶.

Współczesne prawo arbitrażu Chińskiej Republiki Ludowej

Charakteryzując społeczeństwo chińskie, należy zauważyć, że jego cechą jest dążenie do harmonii i unikanie konfrontacji. Dlatego też zarówno mediacja, jak i arbitraż są popularne w Państwie Środka. Współcześnie w przypadku konfliktów o charakterze międzynarodowym zapis na sąd arbitrażowy okazuje się korzystną alternatywą, bowiem sądownictwo powszechne jest oskarżane o korupcję i uleganie wpływowi politycznym. Ponadto poziom merytoryczny sędziów jest niski, co jest poniekąd efektem zamknięcia wszystkich szkół prawa w okresie rewolucji kulturalnej¹⁷.

Nowoczesne prawo arbitrażu ChRL zostało przyjęte 31 sierpnia 1994 roku, zaś weszło w życie w 1995 roku. Wzorowane jest na Ustawie modelowej UNCITRAL¹⁸. Istotnymi aktami regulującymi kwestie związane z arbitrażem w Chinach są: chiński kodeks postępowania cywilnego z 1991 roku oraz interpretacja kodeksu postępowania cywilnego dokonana przez Sąd Najwyższy w 1992 roku. Ponadto 2 grudnia 1986 roku Chiny przystąpiły do konwencji nowojorskiej¹⁹. Obecne prawo arbitrażu Chin składa się z osiemdziesięciu bardzo przejrzystych i zwięzłych artykułów. Cechuje się przede wszystkim spójnością przepisów prawnych, które normują kwestie związane z arbitrażem i są zawarte w siedmiu działach:

¹⁶ G.D. Bruton, D. Ahlstrom, *An institutional view of China's venture capital industry: Explaining the differences between China and the West*, „Journal of Business Venturing”, vol. 18, Issue 2, March 2003, s. 233-259; http://www.twojakancelaria.com.pl/web/common_kbz/publikacje/ [9.07.2012]; <http://www.corporationchina.com> [9.07.2012].

¹⁷ A. Filoniuk, *Kierunek Wschód: Arbitraż w Chinach*, „Biuletyn Arbitrażowy” 2005, nr 5, s. 44-53.

¹⁸ Zob. art. 12 UNCITRAL Model Law, także art. 2 International Chamber of Commerce.

¹⁹ A. Filoniuk, *Kierunek Wschód...*, s. 45-47; P. Murray, J. Lin, *People's Republic of China. Arbitration World*, New York 2006, s. 255-256; <http://www.mallesons.com/publications/market> [3.07.2012].

- 1) Ogólne zasady prawne,
- 2) Komisja Arbitrażowa i Stowarzyszenie Arbitrażu;
- 3) Porozumienie arbitrażowe;
- 4) Procedura arbitrażowa;
- 5) Prośba o zniesienie bądź odwołanie praw i postanowień;
- 6) Specjalne klauzule dla arbitrażu dotyczącego zagranicznych koncernów;
- 7) Artykuły dodatkowe.

Institucje zajmujące się arbitrażem w Chinach są obecnie wysoko oceniane. Należą do nich przede wszystkim CIETAC oraz CMAC. CIETAC (China International Economic and Trade Arbitration) jest stałą instytucją zajmującą się rozwiązywaniem sporów wynikających zarówno z kontraktów, jak i na tle pozakontraktowym o charakterze gospodarczym. Od 1995 roku CIETAC ma prawo rozstrzygać spory o zasięgu krajowym i międzynarodowym, zaś w praktyce większość spraw ma charakter międzynarodowy²⁰. Ponadto według zasad CIETAC nie jest konieczne, aby negocjować jedynie w Chinach. Istnieje również możliwość negocjowania w innym państwie pod warunkiem, że przewodniczący rady CIETAC wydał na to wcześniej pozwolenie. Czas potrzebny CIETAC na przeprowadzenie procedury arbitrażowej jest bardzo trudny do przewidzenia z góry, jakkolwiek zwyczajowo planuje się na przyszłość kilka kolejnych negocjacji. Postępowanie może więc trwać kilka lat.

Drugą instytucją zajmującą się arbitrażem w Chinach jest CMAC (China Maritime Arbitration Commission) utworzony w 1959 roku pod auspicjami Chińskiego Konsulatu do Promocji Handlu Międzynarodowego²¹. Do jurysdykcji CMAC należą następujące sprawy: kolizje, holowania, żegluga, naprawy, budowa statków, zanieczyszczenie środowiska, ubezpieczenia morskie i wszelkie inne zagadnienia związane z żeglugą, transportem oraz prawem morskim.

Arbitrzy tych obydwu instytucji mają doświadczenie oraz są bezstronni. Należy dodać także, że przy skorzystaniu z możliwości poddania danego sporu pod arbitraż należy przewidzieć taką ewentualność już w kontrakcie i to przede wszystkim w ściśle określony sposób, zgodny z wytycznymi chińskiego prawa arbitrażowego. W praktyce kontrakty, które już zostały zawarte z partnerami z Chin, w zasadzie zawierają deklaracje dotyczące arbitrażu (klauzulę arbitrażową). Zalecane jest to głównie ze względu na możliwość egzekucji w razie jakiegokolwiek sporu. Niespełnienie

²⁰ B.C. Bartel, *Comment: Med-Arb as a Distinct Method of Dispute Resolution: History, Analysis and Potential*, „Williamette Law Review”, vol. 664, 685, 1991, s. 92-93; A. Filoniuk, *Kierunek Wschód...*, s. 45-48; <http://www.internationalarbitrationlaw.com> [2.07.2012]; <http://jus.uio.com/hu/china.arbitration.law.1994/> [3.07.2012]; <http://en.chinacourt.org/public/> [3.07.2012]; <http://www.uncitral.org/> [3.07.2012].

²¹ T. Houzhi, *The use of conciliation in Arbitration. Conference on Mediation*, 29.03.1996, Geneva 1996, s. 1-2; M. Chi, *Is Chinese Arbitration Act Truly Arbitration – Friendly? Determining the Validity of Arbitration Agreement under Chinese Law*, „Asian International Arbitration Journal”, vol. 4, 2008, no. 1, s. 104-120; <http://www.enrichprofessional.com> [5.07.2012].

tych przesłanek ustawy sprawi, że zapis na sąd arbitrażowy jest nieważny²². Ponadto arbitraż *ad hoc* jest niedopuszczalny w świetle prawa chińskiego. W Chinach istnieje bowiem tendencja do łączenia mediacji i arbitrażu. Należy pamiętać, że zasady arbitrażowe zostały zmienione. Procedura arbitrażowa obecnie nie musi odbywać się w Pekinie, ponieważ dla obcej strony uczęszczanie na rozprawy jest nadal związane ze stratą czasu i energii.

Wnioski

Konkludując rozważania na bazie analizowanych zagadnień, należy stwierdzić, że wzmocnienie przejrzystości i przewidywalności w legislacji chińskiej sprostало wyzwaniu, jakim jest uwiarygodnienie rynku kapitałowego w tym kraju. Wynika to przede wszystkim z głębokiego postępu gospodarczego i cywilizacyjnego Państwa Środka w ostatnich latach. Dotyczy to zwłaszcza zagadnień będących przedmiotem niniejszej analizy. Relacje handlowe Unia Europejska – Chiny, a zwłaszcza trwające prace zmierzające do stworzenia spójnych i przejrzystych reguł prawnych dla prowadzenia działalności gospodarczej w postaci nowego traktatu międzynarodowego są imponujące. Obserwuje się też wzmożoną rewizję istniejących przepisów prawnych, a zwłaszcza ich interpretację oraz skuteczną implementację dotyczącą prawa przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym czy też współczesnego prawa arbitrażowego Chin.

Analizując przejrzystość i przewidywalność w legislacji Państwa Środka, należy także pamiętać, że według nowych założeń długookresowej strategii gospodarczej (rozpoczętej w 2010 roku) nowa organizacja systemu gospodarczego całych Chin została opisana w XII Planie Pięcioletnim. Ten plan obowiązuje dopiero od początku 2011 roku i wytycza drogę przekształceń gospodarczych na najbliższe 15 lat. Wytyczne tego planu dotyczą między innymi regulacji prawnych tworzących ład korporacyjny z udziałem zagranicznych ekspertów. Wnioskuje się, że unowocześniony model gospodarczy dostosuje chińską politykę do racjonalnej struktury regulacji prawnych związanych z inwestycjami zagranicznymi. Według chińskich polityków i ekonomistów wielki kapitał powinien być inwestowany w najnowsze technologie w wielu branżach, co stworzy, a następnie zintegruje nowe obszary gospodarcze. Te procedury muszą być realizowane w oparciu o reguły prawa międzynarodowego handlowego, z poszanowaniem prawnych standardów krajowych państw zainteresowanych prowadzeniem współpracy gospodarczej z Chinami.

²² <http://www.cmac-sh.org/en/home.asp> [4.07.2012].

SUMMARY

STRENGTHENING OF TRANSPARENCY AND ANTICIPATION IN LEGISLATION FOR THE STABLE CONDUCTING OF BUSINESS ACTIVITY IN THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

The aim of this article is a presentation of an interesting topic dealing with the enhancing of transparency and predictability in legislation for the stable conducting of business activity in the People's Republic of China. This proves about a great legislative activity in this country. This analysis shows, that this issue has a complex character and therefore the author has decided to consider selected issues connected with this legislative problem. Following issues are considered: trade relations between China and the European Union, the law of the People's Republic of China dealing with enterprises with foreign capital and the contemporary arbitration law of China. Basing on these examples, the author presents, that the transparency and predictability in legislation has very positive influence for conducting of business activity in China and also between China and many countries interested in trade relations with this big actor of the world's economy. Therefore, by analyzing of these selected aspects it is important to stress, that enhancing of transparency and predictability in Chinese legislation has proved about the authenticates of the capital market in this country. This is an effect of development of this country in the economic area of civilization. Presently, there is ongoing discussion and intensive works dealing with creation of the useful legal rules for the corporative framework with the participation of the representatives of enterprises, lawyers and foreign experts. It is very true especially in the trade relations between China and the European Union in the case of establishing of a clear and transparent legal rules for conducting of business activity in frames of a new created international treaty. In this area, there are a lot of legal achievements in the revision of the existing legal rules, especially their useful implementation concerning of the enterprises with foreign capital or analysed arbitration law. In this complex situation many Chinese politicians and economists postulate for buying of new technologies from different parts of industry and for development of existing and new created areas of economy basing on the rules of international trade law, with the acceptance of the legal standards of the countries interested in conducting of business activity with China.